

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Io. Baptistæ Portæ Neapolitani Magiæ Naturalis Libri
Viginti**

Della Porta, Giambattista

Frankfurt, 1607

Fructus vt folito maiores fiant. Cap. XI.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70772)

Rosa hyeme floreat,

habebimus, si inchoatis in rosario mucronibus aune-
sam plantam in alium transferimus locum, vbi postea
confirmata radice, serus flos perficietur. Sed si quæ æstate
emus æstate.

Fragra. hyemali tempore habere

optamus, vel verno: Quum candidant, nec exacto iam
purpuræ colore rutilant, cum folijs in harundines im-
mittimus, pingui oppletas ore lætamine, & obruimus,
& ad hyemem differimus, si eo tempore rubescant, ve-
limus, Soli ostendemus. Haud diuerso ab hoc artificio
possumus

Lactucam ad hyberna acetaria seruare.

Quum sua folia fuderit, & velut in orbem circumacta,
summatim tenui ligamento vinciuntur, & si xili valcu-
lo hærente semper, quo alimenta sugat, radice, condi-
tur, ita enim & candorem, & teneritudinē assequetur.
Sic etiam intyba ad hyemem seruantur, donec ad vsum
propinantur. Alij leuiori sumptu contenti, terra danta-
xat obruunt, alij stamentis & folijs operiunt. Holitores
nostri terra, vel sabulo hortis obruunt, hoc enim artifi-
cio recondita albescunt, tenerrima euadunt, & in to-
tam hyemem asseruantur.

Fructus vt solito maiores fiant. CAP. XI.

SEquitur præcepta tradamus fructus quomodo ma-
iores fiant, & longè communem magnitudinem su-
perent: idque multifariè fiet. Vel insitione sola: (nam
primum eius priuilegiū est maiora poma producere)
vel super illas arbores inferendo, quæ fructū maiorem
ferunt, vel quamplurima interlegendo mala, si arborijs
multum grauata erit, vt succus vberius reliquis impat-
tatur cultu artificijs alijs, vt videbimus. Et ab insitione
incipiemus, vt

Poma maiora nascantur.

Arbor suomet surculo insita multo maiorem fructum
dabit, quam non insita prius daret. Exemplum attuli-
mus

mus apud Plinium de Corellio, qui castaneam suomet
furculo insitam, maiorem fructum & nobiliorem pro-
ferre cogit, & nos de omnibus ferè pomis periculum
fecimus, omnia enim cultu & insitione maiora fiunt, &
præcipuè citria. Fiunt & insitione maiora poma, si su-
pra arborem inferemus, quæ grandia ferat poma, ut po-
te si volumus.

Pyra maiora facere,

Præcipuè pyra illa, quæ minima sunt, myrapia dicta,
siue moschatula: nam si supra cõtoneum inferemus;
multò maiora poma protuberabit, quod cõtonia o-
mnium arborum maximum ferat fructum, sic poma
myrapia maiora dabit, quæ ex arbore vnquam pepen-
derint, testes sunt arbores multæ nostro agro consitæ.
Sic

Mespila supra cogitatum fructum ferre

cogemus, si supra idem malum inferemus, quod nos
sæpissimè experti sumus, & ab alijs expertum vidimus;
& si insitionem reiterabimus, maiora efficiemus. Sunt
& parua si

Præcoqua maiora poma ferre

tordi fuerit, nam ferè inter persicorum generà minima
sunt, nos supra illud pruni genus inseruimus, quod à
vilitate *cogliopecoro* dicimus, quod hircinum testicu-
lum forma & magnitudine imitetur, & magna attulit
poma, in alia enim pruni generà insitum, degeneres
donat fructus: nam difficillimè in alias arbores inferi-
tur. In Neapolitanis viridarijs solùm, & Surrentinis;
quod equidem viderim, præstantissimos affert fructus:
Possumus &

Myrti fructus augere.

Punica arbor & myrtus mutuo inuicem delectantur;
quemadmodum Didymus in suis Georgicis tradidit;
Deniq; inquit. Si in myrtum punica inseratur, aut vicif-
sim myrtus in punicam, multò maiorem fert fructum.
Sed ego maiorem dicere myrtum baccas proferre su-
pra punicam, proportionem sui corporis, quam punica
supra myrtum. Poterit quisque

Mora maiora facere,

Si morus fico inferatur, idque à Palladio habemus elegantissimè descriptum.

Persuadet moris tetrum mutare colorem

Ficus, & inuasit dat sua iura comis.

Se quoq; miratur pingui grandescere succo,

Et solitum gaudet vincere poma modum,

Possumus & alio artificio maiora poma efficere, scilicet decerpendo ab arboribus multa, & pauca relinquendo: nam arboris succus his impartitus, maiora feret poma. Mater enim suo lacte filium vnicum lætius educabit, quam gemellos. Vnde si velimus

Citria crassiora producere

Florentinus ait. Vbi fructus increfcens degrauat, multa detrahi poma conueniet, & pauca relinqui, sic illa vegetiore proficiet incremento, & in maiorem proueniet crassitudinem. Pontanus:

Sin cura tibi sit grandis educere foetus,

Et parulas implere manus, Age decute ramis

Crescentem prolem è multis, ut pauca supersint,

Poma, sed & maiora, loco & magis auspice nata.

Vberiore etenim succo latabitur heres

Fraterni lactis, vacua & dominatur in aula.

Mala vt maiora fiant

monstrat Palladius. Si spissa ramos onerabunt, interlegenda sunt quoq; vitiosa, vt alimentum cæteris succus æquiparet, & generosis abundantiam ministraret, quam numerosa vilitate perdebat. Fiunt & alia cultus ratione maiora poma, scilicet pingui oblato, fossione, & irrigatione, quæ communia sunt. Et primò

Citria maiora fiant,

Palladius continua fossione exhilarari: iubet &

Cydonia maioris incrementi facere

idem docet, assiduum humorem spargendo, & Florentinus

Persica vasti incrementi

fieri, si aquosis locis plantabis, & assidue irrigaueris: Vt

Magna

Magna persicus afferat poma

Florenti si per triduum ternos sextarios caprini lactis ingeras, ex Palladio. Nos autem

Punica turgenti ingentia volemo

facere consueuimus. Accepimus pingue lætamen, cui æquales adiecimus partes tuilli stercoreis, & vini fecum, itemq; hordeacei furfuris: & loco ab aquis tuto per annum seruamus, singulis mensibus remiscendo, quibus demum acetum addimus, ac in ynguine formam reddimus. Post Octobri & Nouembri mensibus, radicum partes punicæ discooperimus, & misturā circuminuoluimus, & postremo terra cooperimus, & suo tempore maiora poma dabunt, quam vnquam dederit: & si duobus sequentibus annis idem feceris, mala ad admirationem vsque produces, vt cucurbitas ferè magnitudine exæquent.

Faba ingentes afferat siliquas,

Eodem vngue fabas perliuimus, & seruimus, & ingentes fabas in ingentibus siliquis habuimus.

Porri & radice maiores fiant.

Theophrastus porrorum, & radicum magnitudinem ex translatione fieri dixit. Si vis

Rapa turgidioris rotunditatis euadant.

Sunt quæ vi temporis, quo seruntur, diuersam speciem capiant, ceu rapa, si quis protinus ab area ferit, nam ampla efficietur, quod ideo fit, quia plenius radicitur, dilataturque amplius. Et

Cicer magnum facere

docet Florentinus. Si pridie, quam seminaturus es, cicer aqua tepida maceraueris, maius nascetur. Quorundam superuacua cura est, qui maius cicer esse volentes, vna cum corticibus ipsum similiter præmaceratum, addito nitro in aquam, serunt.

Lens magna euadat,

Ex Theophrasto habetur, qui, lens paxillo fata crasse scit, dicit. Sed

vt capæ crassescant,

Docet Sorion. Diebus viginti ante translationem terra fodito, ac siccato, vt omni humiditate priuentur, & sic plantato, ac multo maiores erunt. Si vero & ipsarum capita denudaueris, & sic posueris, adhuc magis grandes erunt. Si vis

Cinara vt pleniores fructus faciant,

Ex Varrone. Si plantentur in terram subactam, veteri stercore affuso, æstate rigabis ipsas, & quidē frequenter: sic enim tenerum & pleniorum fructum habebis. Possumus & quodam artificio fructus incrassare, quod docet Theophrastus, exemplumq; affert, quo possimus

*Punica multo solito fructu maiora poma
afferre,*

quando pomorum magnitudo arte possit comparari. Cytini vbi formati sunt, in pertusam eos transmittunt ollā, deorsum absq; noxa deflexo ramo, terra obruunt, eoq; modo in miram crescunt magnitudinē. Cuius ratio est, quia olla fructus à populante vapore defendit, & à terra non nihil suppeditatur humoris, vnde accessio magnitudinis ab alimēto fiat. Arbor enim fructui non præproperum ministrat alimentum, quare acini non alijs maiores euadunt, sed crassius fit corium: succus proprius in tantum naturali conficitur, & excoquitur, iccirco sapor malorum dilucior, & deterior, cortex extrinsecus recipit alimentum, vt pote qui minus alimentum conficiat. Sic Palladius & Martialis referunt,

vt citrium magnum fiat.

Palladius citrij malū pubescens fictili claudit: nam per incrementa formam vasis accipiet, & vasis magnitudinem exæquabit, vt ad eius magnitudinē pomum peruenire contendat. Sed fiat foramen in vase, per quod aer inspiret. Eodem argumento Theophrastus

Cucumeres, & cucurbitas longe maiores facere
nititur, idque euenire mollitie, & incremento, si quis paruos, paruasque absconderit, sic enim nulla pars alimenti à Sole derahitur, nec flatibus resiccatur, quibus causis moles augeri non possunt, vt etiam arboribus euenit, quæ locis soli, ventoque expositis manent, his
illi

illi quoque respondent, qui in ferula, vel tubo fictili includuntur, plus enim alimenti præberur, quoniam nulla pars exhalatur, nec exiccatur. Paulominus hac ratione

Apium, vt fiat magnum

docebimus, ex eodem Theophrasto. Ipsum radice tenuis circumfodientes, cachrylio pene obducunt, mox insuper terram accumulunt. Ratio est, quod totum alimentum radices absument, nec ad germina quicquam transmittunt, quod si diuidatur, plus incrementi sequatur necesse est. Cachrylium calidum, densumque est, iuuat ad alimentum trahendum vi suæ utique densitatis, idem retinet, nec sursum transmittit, simulque sui caloris beneficio potest concoquere, itaque quum alimentum large accedat, percoquaturque, incrementum quoque large consequitur. Quod ab Aristotele excepit. Diciturque apium etiam maius fieri, si quum transfertur palum tantum defigas, quantum apium efficere libeat: radix enim totum locum implere facile potest. Et

Raphanum excrescere

videtur locis frigidis, eodem modo, vt Plinius inquit: nam frigore adeo gaudet, vt in Germania infantum puerorum magnitudinem superet. Quidam prodidere, si palo adacto cauerna palea insternatur sex digitorum altitudine, deinde semen, fimo & terra contegatur, ad magnitudinem scrobis crescere. Non admodum ab hoc diuerso artificio docet Florentinus

Lactucas magnas facere.

Si transplantatæ rigentur, & quum altitudinem parui palmi habuerint, circumfodies ipsas, vt appareant radices, stercore bubulo obrutas obrues, & statim rigabis, vbi increuerint, germen acutissimo ferro finde, & testam non picatam impone, quo in latitudinem, non in longitudinem augmentum capiant. Sic

vt betam magnam facias

Sotion dicit. Si betas magnas facere velis, radices ipsas fimo bubulo recenti integes, germen finde, & lapidem latum, aut testam impone,

Vt porros magnos facias,

Dum porros transfodas, testam, aut lapidem magnum supponas, & non rigabis. Eodemq; artificio Anatolius

vt bulbos maiores reddat

docet, si quemadmodum porris testæ supponantur circa eorum radices. Paulo alienum ab hoc artificio Theophrastus

Raphanum maius facere

demonstrat, & ab holitoribus sui temporis factitatum: Ablatis hyeme folijs, quum maxime vigent, si terra cooperiantur, vsq; ad æstatem durare & crescere possunt, non enim regerminant, neque folium mittunt, nisi accumulata humum submoueas. Idemq; de rapa cucurite, quod docet Palladius: vt

Rapa maiores redigantur.

Eruta rapa folijs omnibus purgas, & ad dimidij digiti crassitudinem in caule succides, tunc in sulcis diligenter subactis octonis digitis separata obrues, & inicies terram, & calcabis, ita magna nascentur.

Vt arum excrescat.

Hoc idem Theophrastus facere censet, vt incrementum capiat, quum folijs luxuriat, quæ admodum ampla sparguntur, folia deflectentes ipsa circa obruere solent, quo planta non in germia excrescat, sed totum alimentum in suum attrahat caput.

Capa turgidior fiat.

Theophrastus omnibus detrahare folia censet, vt vim suam ad ima communicent, neque effusæ seminescant. Sotion. Capas plantaturus, caudas ipsarum, & extremitates auferens, magnæ euadent. Palladius. Si capita his voluerimus esse maiora, folia omnia debemus auferre, & sic succus ad inferiora cogetur. Itidem vt

Allij capita vastiora fiant,

Allia, antequam caulem faciant, omnem viridem superficiem intorquere, & in terram prosternere conueniet. Nunc alio artificio herbas, & radices ingentes facere docebimus

cebumus antiquorum testimonio, quod mihi non satis arridet, vt diximus: scilicet

Porrum quomodo amplum fiat.

Artificium à Columella traditum: Porri incrementum quo maius fiat, raris linteolis complura grana illigantur, atque ita obruuntur. Palladius. Plura semina in vnum deligata si deposueris, grandis porrus nascetur ex eis. Sed hi omnes ex Theophrasto, qui plura semina linteolo deligata seuerit, radices, & germina faciet ampliora, quam obrem hoc modo porrum, apium, & alia quædam ferere consueuerunt: plus enim valent, quæ plura, atque ex his omnibus natura vna consistit. Præterea semina ex quodam loco accepta faciunt, vt maiores fructus nascantur.

Cucurbita vastioris incrementi fiat,

Si de media cucurbitæ parte inuerso cacumine posueris. Columella in Hortulo:

Sine globosi

Corporis, atq; utero nimium quæ vasta tumescit:

Ventre legas medio, sobolem dabit illa capacem.

Idque nō in hoc, sed in omnibus fructibus animaduertimus: Semina enim, quæ in ventre perfectiora sunt, & perfectiores producunt plantas, quæ in extremitatibus imbecilles, imperfectasque: grana in medio spicæ, & optimum frumentum dabunt, quæ in extremitatibus degenerant, & imperfectas spicas gerunt: quia cucurbita magnum dat fructum, ideo euidentius exemplum cernitur, Quintilij cucumeres magnos habere promittunt, si semen eorum in caput plantatur, vel si sub ipsis vas aquæ plenum obruatur, & in eo radices absconderis, dulciores, & maiores fieri nouimus.

Quomodo fructus exos, & enucleatus euadat.

C A P. XII.

VETVS est Philosophorum dictum, præcipue qui selecta Agriculturæ præcepta tradidere: si inserendis furculis, vel viuiradicibus medullam auriscalpio, vel osseo cultro abstuleris, fructum exossem, ac sine ligneis nucleorum putaminibus proditurum: siquidem